

Monika Myśliwy, Paulina Madejska

MONITORING SIEDLISKA PRZYRODNICZEGO 6430-3: NIŻOWE, NADRZECZNE ZBIOROWISKA OKRAJKOWE NA OBSZARZE GOLENIOWSKIEJ DOLINY INY (POMORZE ZACHODNIE)

Monitoring of natural habitat 6430-3: hydrophilous tall herb fringe communities of plains in the area of the Goleniowska Ina Valley (Western Pomerania)

Fitosocjologicznym edyfikatorem siedliska 6430-3 są zbiorowiska roślinne z rzędu *Convolvuletalia sepium* R.Tx. 1950, występujące na brzegach dużych i mniejszych rzek oraz innych zbiorników wodnych na niżu (Mróz 2004). Budowane są przez bujne zioła oraz gatunki roślin pnących, tworzących formę zasłon pomiędzy fitocenoząmi leśnymi lub zaroślowymi a szuwarami, przypominającą welony. Towarzyszą niskim łągom, olsom oraz łągom i zaroślom wierzbowym. Rozmieszczenie zbiorowisk welonowych w Polsce jest do dziś słabo poznane (Brzeg 1989, Matuszkiewicz 2001, Mróz 2004, 2012).

W 2011 roku, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przeprowadzono monitoring siedliska przyrodniczego 6430, obejmując badaniami 93 stanowiska monitoringowe, wszystkie zlokalizowane na południu kraju. Jak dotąd na niżu do monitoringu włączono jedynie obszar Dolina Górnej Pilicy (Mróz 2012). Wychodząc naprzeciw potrzebie objęcia monitoringiem także niżowych stanowisk siedliska 6430 autorki wykonały pilotażowe badania na obszarze Goleniowskiej Doliny Iny (Shadow List), zgodnie z metodyką ustaloną przez IOP PAN w Krakowie.

Badania terenowe zostały przeprowadzone w sierpniu 2013 roku. Na czterech wytypowanych stanowiskach monitoringowych: Poczernin, Sowno, Strumiany i Stawno, wyznaczono po jednym transekcie, położonym wzdłuż brzegu rzeki Iny. Stan badanego siedliska przyrodniczego podlegał ocenie na podstawie wskaźników zaproponowanych przez Mroza et al. (2012). Wykonano dokumentację fotograficzną i zielnikową, którą złożono w Katedrze Taksonomii Roślin i Fitogeografii Uniwersytetu Szczecińskiego (Madejska 2014). Badania były częściowo finansowane ze środków NCN (grant N N305 018940).

Badane stanowiska były w różnym stopniu odpowiednie dla rozwoju nadrzecznych zbiorowisk okrajowych. Najkorzystniejsze warunki panowały na stanowiskach Sowno oraz Stawno (fot. 1). Płaty ziołorośli nadrzecznych były tam duże i zwarte. Na pozostałych dwóch stanowiskach widoczna była silna fragmentacja siedliska, spowodowana z jednej strony wykaszaniem sąsiadującej łąki, aż do samego brzegu rzeki, a z drugiej – niszczącą działalnością wody, podmywającej dość wysokie i strome w niektórych miejscach brzegi Iny (fot. 2).

Spśród wskaźników specyficznej struktury i funkcji na badanych stanowiskach najlepsze oceny otrzymały: gatunki charakterystyczne, gatunki ekspansywne roślin zielnych oraz

Fot. 1. Szeroki pas ziołorośli nadrzecznych w dolinie Iny na stanowisku monitoringowym w Stawnie. Fot. M. Myśliwy 2013.

Photo 1. A wide strip of tall herb fringe communities in Ina valley, within monitoring site in Stawno. Photo by M. Myśliwy 2013.

Fot. 2. Nadrzeczne ziołorośla okrajkowe na stromym brzegu Iny w Strumianach. Fot. P. Madejska 2013.

Photo 2. The tall herb fringe communities on a steep bank of Ina river in Strumiany. Photo by P. Madejska 2013.

Fot. 3. Kolczurka klapowana *Echinocystis lobata* w płatach ziolorośli nadrzecznych w Poczerninie. Fot. M. Myśliwy 2013.

Photo 3. *Echinocystis lobata* in the patches of riverine tall herb fringe communities in Poczernin. Photo by M. Myśliwy 2013.

naturalność koryta rzecznego (brak regulacji). Biorąc pod uwagę te wskaźniki stan wszystkich stanowisk monitoringowych został uznany za właściwy FV. Najniższe noty uzyskiwały wskaźniki: bogactwo gatunkowe oraz obce gatunki inwazyjne. W pierwszym przypadku – z wyjątkiem Stawna, a w drugim przypadku – na wszystkich badanych stanowiskach wskaźniki te otrzymały ocenę U1 (stan niezadawalający).

Przy ocenie perspektyw ochrony siedliska 6430-3 na stanowiskach monitoringowych w dolinie Iny brano pod uwagę warunki do jego rozwoju, powierzchnię i aktualny stan zachowania oraz obecne i przewidywane oddziaływania. Dwa stanowiska (Sowno i Stawno) uzyskały ocenę właściwą FV, a dwa pozostałe – niezadawalającą U1. Stan żadnego z badanych stanowisk nie został ostatecznie uznany za właściwy, głównie ze względu na obecność obcych gatunków inwazyjnych. Ocenę ogólną U1 (stan niezadawalający) otrzymały Sowno, Strumiany i Stawno. Ogólna ocena stanowiska w Poczerninie – U2 (stan zły) – wynikała z bardzo małej powierzchni płatów siedliska.

Istotnym zagrożeniem dla badanego siedliska w Goleniowskiej Dolinie Iny było jego nadmierne użytkowanie w celach turystycznych i rekreacyjnych, zwłaszcza wydeptywanie roślinności przez wędkarzy. Na badanym terenie widoczne były ponadto przejawy wandalizmu: zaśmiecanie i wywożenie gruzu. Na stanowisku w Poczerninie zaobserwowano wykaszanie roślinności, aż do samego koryta rzeki, powodujące częściowe lub całkowite zniszczenie ziolorośli nadrzecznych. Poważne zagrożenie dla siedliska stanowi ponadto obecność gatunków inwazyjnych, zwłaszcza kolczurki klapowanej *Echinocystis lobata* (fot. 3), a w mniejszym stopniu także niecierpka drobnokwiatowego *Impatiens parviflora* i konyzy kanadyjskiej *Coryza canadensis*.

LITERATURA

- BRZEG A. 1989. Przegląd systematyczny zbiorowisk okrajkowych dotąd stwierdzonych i mogących występować w Polsce. *Fragm. Flor. Geobot.* 34, 3/4: 385-423.
- MADEJSKA P. 2014. Monitoring siedliska przyrodniczego 6430-3: niżowe, nadrzeczne zbiorowiska okrajkowe na obszarze Goleniowskiej Doliny Iny. Uniwersytet Szczeciński, Wydział Biologii, Katedra Taksonomii Roślin i Fitogeografii, Szczecin. Maszynopis.
- MRÓZ W. 2004. Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*). In: HERBICH J. (Ed.). Murawy, łąki, ziołorośla, wrzosowiska, zarośla. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska, Warszawa. T. 3: 177-185.
- MRÓZ W. 2012. Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*). Wyniki monitoringu. GIOŚ. Dostęp 10.09.2015. [http://siedliska.gios.gov.pl/pdf/siedliska/2009-2011/wyniki_monitoringu_siedlisk_6430.pdf].
- MRÓZ W., ŚWIERKOSZ K., KOZAK M. 2012. 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Cz. 2: 247-258.
- MATUSZKIEWICZ W. 2001. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.

Summary

Preliminary monitoring of the habitat 6430-3 was conducted in accordance with the methodology set up by the IOP PAN in Cracow. Field studies were carried out in August 2013, in the area of the Goleniowska Ina Valley (Shadow List). The most important threats occurring in the monitoring sites were recognized: excessive use by tourists (vegetation trampling), littering, mowing of tall herb fringe communities and invasion of alien plants. *Echinocystis lobata* – a very frequent and abundant alien species – was considered the most dangerous in the area of study.

Adres autorów:

Monika Myśliwy, Paulina Madejska
Katedra Taksonomii Roślin i Fitogeografii, Wydział Biologii
Uniwersytet Szczeciński, ul. Wąska 13, 71-415 Szczecin
e-mail: nikabot@univ.szczecin.pl